

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

PUBLIKÁCIÓ

Az eljegyzés intézménye a magyar jogrendszerben, kitekintéssel néhány európai ország szabályozására

Készítette: dr. Bata Tímea
Budapest, 2011. május hava

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	3
I. Az eljegyzés.....	3
I.1. Az eljegyzés fogalma.....	3
I.2. „Történeti gyökerek”.....	3
I.2.1. Az eljegyzés intézménye a rómaiaknál.....	4
I.2.2. Az eljegyzés intézménye a zsidóknál.....	4
I.2.3. Az eljegyzés intézménye a magyar jogban.....	4
I.2.4. Az eljegyzés intézménye a kánonjogban.....	6
I.2.5. Az eljegyzés intézménye a polgári kódexekben.....	9
I.2.6. Az eljegyzés intézménye az 1894. évi XXXI. törvényben.....	11
I.2.7. Az eljegyzés intézménye 1945 után.....	12
I.3. A hatályos családjogi törvény (1952. évi IV. tv.) és az eljegyzés.....	12
I.4. A jegyesség vagyoni jogi vonatkozásai.....	13
I.4.1. A házasság elmaradásából eredő kiadások, károk rendezése.....	14
I.4.2. A jegyesség alatt adott és kapott ajándékok sorsának rendezése.....	14
I.5. A „quasi törvényes” jegyesség.....	15
I.5.1. A házasságkötést megelőző eljárás, „a várakozási idő”.....	15
I.5.2. A házassági vagyoni jogi szerződés.....	16
I.6. A jegyesség egyéb jogkövetkezményei.....	16
I.7. Az eljegyzés erősítését szolgáló intézmények.....	17
II. Összegzés.....	19

Bevezetés

Napjaink megváltozott emberi együttélési kapcsolatainak jogi, társadalmi problémái késztettek e tanulmány elkészítésére, amelyben az eljegyzés intézményének történetével, fejlődésével, a népszokásokban való múltjával és jelenével foglalkozom. Bemutatom korábbi törvényi szabályozását, majd száműzetését a jogalkotásból, és az elméletből, végül rávilágítok az ebből fakadó komoly jogi problémákra, és azok megoldási kísérleteire. Egyben felhívom a figyelmet e jogintézmény jelentőségére, újbóli jogi szabályozásának szükségességére, hiszen a jognak a már eltűnt, de jogilag fontos jegyesség intézményét figyelembe kell vennie a szabályozás szempontjából.

I. Az eljegyzés

Az **eljegyzés** a házassági jog évezredes, bevált intézménye, amelynek meghatározó szerepe volt a házasság, a család stabilitásában. Magyarországon az eljegyzés intézménye a gyakorlatban túlélt viharos és zord évtizedeket, bár törvényileg és elméletileg manapság már nem létezik. A házasságok ma is gyakran eljegyzik egymást a házasságkötést megelőzően.

I.1. Az eljegyzés fogalma

Az 1894. évi XXXI. törvénycikk alapján „az eljegyzés két különemű személy kölcsönös ígérete arra, hogy egymással házasságra fognak lépni.”¹

Az egyház megfogalmazása szerint (1907.) „az eljegyzés (sponsalia, dispensatio) a leendő házasságnak kölcsönös ígérete: oly szerződés, amely által a két különböző nemű meghatározott, és jogilag képes személy komolyan és igazán, szabadon és megfontolással egymásnak az előírt forma mellett ígérik, hogy a jövőben egymással házasságot kötnek.”²

I.2. „Történeti gyökerek”

Az eljegyzés intézménye már létezett a zsidó, görög, germán és római jogban is.

---

¹ *Almási Antal: Házassági jog*, In: Magyar magánjog II.; főszerk. Szladits Károly, Grill Károly Könyvkiadó 12. old.
² Sipos István: A katolikus házasságjog rendszere a Codex Juris Canonici szerint, Pécs, 1940, 40. old.

I.2.1. Az eljegyzés intézménye a rómaiaknál

A rómaiaknál a tulajdonképpeni házasságkötést (nuptiae) rendszerint megelőzte az eljegyzés (sponsalia). Megkötésének legrégebbi alakja a *stipulatio* volt. Stipulatio alatt a római jogban a szóbeli szerződést értették, amely a két szerződő fél között (a menyasszony apja és vőlegény között) végbemenő kérdés- és feleletből állt. Tanúk előtt, élő szóbeli ünnepélyes ígérettel zajlott, és ezen ünnepélyesség régebben az eljegyzés érvényességének elengedhetetlen feltétele volt. A stipulationak, vagyis az ünnepélyes sponsonak kötelező alkalmazása megszűnt a Római Köztársaság vége felé, a lex Julia szerint ez már nem lényeges az eljegyzésnél. Ulpianus is csak mint jogi régiséget említi meg. Szerinte az eljegyzéshez elégséges a kölcsönös megegyezés. Azonban ezután is szokásban maradtak, mint nem lényeges szertartások: a tanúk jelenléte, okmány kiállítás, az eskü, a kézfogás, az elgyűrűzés, néha csókváltás, a jegyajándékok és a foglalódás. Az eljegyzés végrehajtása nem volt bírói úton kikényszeríthető, csak erkölcsileg volt kötelező, de nemteljesítése „becstelenségszámba” ment.³

I.2.2. Az eljegyzés intézménye a zsidóknál

A keleti egyházban, valamint a zsidóknál az ünnepélyes eljegyzés valóságos kezdeményezése volt a házasságnak, amely vallásos szertartás mellett történt és az esketési ünnepély részét képezte.

A Talmud szerint egy nő háromféleképpen vehető feleségül, „szerezhető meg” egy férfi által:

- **Pénzzel** - a férfi két tanú jelenlétében pénzt ad a nőnek, és azt mondja: „Íme, ennek elfogadása által el vagy jegyezve.”
- **Házassági okirattal** - amelyre a férfi azt írja: „Íme, el vagy jegyezve nekem”, és az okiratot tanúk jelenlétében átadja a nőnek.
- **Együtthálással** - amikor a pár tanúk jelenlétében belép egy elkülönített helyre. Itt a férfi eljegyzési szándékkal intim kapcsolatot létesít a nővel.⁴

³ Hanuy Ferenc: A jegyesség- és házasságkötési forma kifejlődése a Ne Temere Decretumig, Budapest, 1912, 14-39. old.

⁴ lásd 3. alatt 6. old.

I.2.3. Az eljegyzés intézménye a magyar jogban

A magyar jogban Werbőczy Hármaskönyve is részletesen szabályozta és ismerte a jegyességet (I. rész 93. cím: „A hitbér, jegyajándék meghatározása”).

A magyar jogi népszokások között is megtalálhatjuk a jegyesség intézményét, amelyet a megkérés és a kézfogó előzött meg. A megkérés - jogilag nézve - tulajdonképpen a legény oldaláról ajánlattétel volt a leány, illetve szülei részére, amelyben a legény a leánnyal való házasságkötésre irányuló szándékát fejezte ki. A megkérést a legtöbb helyen szokásjogi formaságokhoz, ceremóniákhoz kötötték. Ha a leány a megkéréskor a házasságba beleegyezett, ennek jeléül azonnal, vagy ha ekkor nem volt jelen, később, kezét fogott a legénnyel, vagy pedig megcsókolták egymást és gyűrűt váltottak. Ezt nevezték kézfogónak, mátkásításnak, móríngolásnak, a századforduló óta eljegyzésnek. A kézfogás kölcsönös ígéretet, elkötelezettséget jelentett arra, hogy a fiatalok egymással házasságra fognak lépni. Ahogy azt már a rómaiaknál is láttuk, az **ígéretnek törvény szerint itt sem volt kötelező ereje**, de faluhelyen az erkölcsön és a szokásjogon alapuló közvélemény megőrizte azt, aki különösebb indok nélkül elállt adott szavától.

A legfontosabb eljegyzési alakiságnak a XIX. sz. végéig a kézfogást, ettől kezdve a **gyűrűzést** tekintették. A gyűrű ősidők óta létező tradicionális szimbóluma az egybekelésnek egészen a XIII. századig, amikor is III. Miklós pápa elrendelte, hogy kötelező várakozási időt tartani az eljegyzés és az esküvő között. Azelőtt csak egy gyűrű létezett, az esküvői. Ezzel a rendelettel azonban két gyűrűt is viseltek a jegyesek: eljegyzésit, és esküvőit. Az eljegyzési gyűrű egy elhatározás emléke, vagyis tanújele annak, ha két ember tervezi a házasságot. Az esküvői gyűrű pedig emléke magának a ceremóniának, tehát a pár ettől kezdve férj és feleség lesz. Napjainkban már csak egy gyűrűt hordanak a jegyesek, amelyet a jegyesség ideje alatt a bal kéz negyedik ujján, a házasságkötés után pedig a jobb kéz negyedik ujján viselnek.

A jegyeseknek csak együtt volt szabad a nyilvánosság előtt megjelenniük és a helyi szokás szerint a jegyességre utaló jegyeket (pl. gyűrű) is hordaniuk kellett. A jegyesség alatt a leányt menyasszonynak, mátkának, arának, a legényt pedig vőlegénynek nevezték. A jegyesség következtében megváltozott jogi helyzetük is: rokonoknak tekintették őket a tanúzás,

szertartás, és egyéb társadalmi kapcsolatok szempontjából. A kézfogó után a fiatalok kapcsolata szorosabbá vált. Igyekeztek egymást alaposabban megismerni, a kölcsönös bizalom, a féltő támogatás személyi feltételeit kifejleszteni. Készültek a házasságra: a lány a hozományát készítette, és közösen beszéltek meg a lakodalmi előkészületeket. Az eljegyzés érvényességét időhatárhoz nem kötötték. Az eljegyzés után a fiatalok házassági szándékukat együtt jelentették be az egyháznál (beiratkozás). Ez alapján az egyház elhatározásukat nyilvánosan kihirdette egymást követő 3 vasárnapon.

A fiatalok 1894 (a házassági törvény) óta házasságkötési szándékukat kötelesek az állami hatóságnál (jegyző, anyakönyvvezető, polgármester, stb.) is bejelenteni.

A jegyességgel kapcsolatban két kérdés merül fel. Az egyik, hogy az eljegyzés alapján a jegyes követelheti-e a másiktól a házasság megkötését? A jogi népszokások ilyen kötelezettséget nem állítottak fel, kivéve, ha már terhessé vált a leány, vagy szóbeli fogadalmat tettek az egymás iránti hűség megtartására (kő legyen vagy száradjak el). A másik kérdés, hogy a jegyesség felbontható-e? A szokásjog alapján a jegyesség felbontható volt, még abban az esetben is, ha egyes egyházak ezt csak bírósági úton engedték meg (pl.: az erdélyi evangélikus egyház), vagy egyházi büntetéssel sújtották.⁵

1.2.4. Az eljegyzés intézménye a kánonjogban

Idézet az Énekek Éneke könyvéből

„Tegyél a szívedre pecsétnek, mint valami pecsétet a karodra! Mert mint a halál, olyan erős a szerelem, olyan a szenvedély, mint az alvilág. Nyíla tüzes nyíl, az Úrnak lángja. Tengernyi víz sem olthatja el a szerelmet, egész folyamok sem tudnák elsodorni.” (Én, 8, 6-7)

A római katolikus egyház az eljegyzésben a házasság szentségének előkészítő cselekményét látja, s azt, mint olyat, mindenkor a házassággal szorosan összefüggő intézménynek tekintette s ezzel együtt jurisdictiója körébe vonta.⁶

⁵ Tárkány Szűcs Ernő: Magyar jogi népszokások, Gondolat, 1981, 319-345.a old.

⁶ Herczegh Mihály: Magyar házassági jog, Budapest, 1896, 37. old.

A kereszténység első századaiban az eljegyzést ünnepélyesen, sőt nyilvánosan tartották meg. Az egyház, mint a sponsaliát általában, úgy annak külső formáját is recipiálta a római jogból. Az eljegyzés érvényességéhez ekkor még az egyház szerint is elégséges a kölcsönös megegyezés.⁷ A protestánsokra a József-féle házassági pátenst mondta ki azt, hogy az eljegyzésnek a külső formára nézve semmi ereje nincsen. Vagyoni tekintetben ellenben az eljegyzési szerződés meg nem tartása az ez által okozott kárnak a megtérítésére kötelez.⁸

A középkorban a consensus-elmélet uralomra jutása idején különböztették csak meg véglegesen és világosan az eljegyzést (sponsalia de futuro) a házasságkötéstől (sponsalia de praesenti). Ez a különbségtétel számos problémát okozott aszerint, hogy az eljegyzési szavak a jelenre vagy a jövőre vonatkoztak. A sponsalia de praesenti által nemcsak eljegyzés, hanem valóságos érvényes házasság jött létre. Nyilvánosan plébános és két tanú előtt kellett köttetnie, mert különben sem mint házasságkötés, sem mint eljegyzés nem volt érvényes konszenzus-kijelentés. A sponsalia de futuro létrejöttében független maradt minden pozitív jogi, külső nyilvános formától. Az eljegyzésnek azért volt igen nagy a szerepe, mert a jövőre vonatkozó házassági akaratnyilvánítás, amelyet később szexuális együttélés követett (matrimonium contractum per verba de futuro carnali copula supsecuta), érvényes házasság fennállásának vélelmét vonta maga után. Az ilyen házasság volt a „matrimonium praesumptum” legfontosabb típusa.⁹

A tridenti zsinat (1545-1563) atyái világi hatásra eleinte nemcsak a házasságkötésre, hanem az eljegyzésre nézve is elő akarták írni a nyilvános formát, mégpedig úgy, hogy három tanú jelenlétét kívánták meg az eljegyzés érvényességéhez. 1880-ig a pápák egyenesen ellenálltak azon törekvéseknek, amelyek az eljárás érvényességét alakszerűségekhez kívánták kötni, és az efféle püspöki rendelkezéseket megsemmisítették.

A „**Ne Temere**” decretum¹⁰ (1907. augusztus 2.: S. Congregatio Concilii decretuma a jegyesség- és a házasságkötés nyilvánossági formájáról) az eljegyzés érvényességét alakszerűségekhez, szigorú feltételekhez kötötte. A szerződő felek részéről cselekvőképességet és különösen az

⁷ lásd 3. alatt 209. old.a

⁸ Kováts Gyula: A házasságkötés Magyarországon egyházi és polgári jog szerint, Budapest, 1883, 203-208. old.

⁹ Erdő Péter: Egyházjog, Szent István Társulat, Budapest, 1991, 409. old.

¹⁰ lásd 2. alatt 40-54. old.

eljegyzéskötésre való képességet kívánt meg. A beleegyezést illetően szükséges, hogy az legyen komoly és igaz, kölcsönös, kellően megfontolt, szabad és határozott személyre irányozott. A házassági ígéret kinyilvánításához csak az kellett, hogy legyen az ígéret határozott és biztos módon kijelentve, szóval, írásban, érthető vagy szokásos jelek által. Az egyház már régóta helytelenítette a titokban létrejött eljegyzéseket, ezért decretumában alakszerűséget írt elő az eljegyzés érvényességéhez: plébános vagy ordinárius vagy két tanú előtt kötendő, írással, amelyet a felek és a plébános vagy helyi ordinárius, illetve a két tanú aláírnak. A házassági ígéret érvénytelen, ha nem ezen alakítás szerint kötött. Az egyház vallásos szertartásokkal vette körül az eljegyzést. A püspök tudtával kötötték meg, mint hozományt biztosító szerződést. A pap megáldotta a jegyeseket, a templomban pedig kihirdették a fiatalok házassági szándékát.

Az eljegyzés következményei a decretum szerint:

- kötelezettség a jegyesi hűség megtartására,
- kötelezettség a házasság megkötésére, (ha időt tűztek ki, a megállapított időben, ha nem tűztek ki időt, amint lehetséges, vagy amikor az egyik fél azt méltányosan kívánja),
- tartózkodás egy harmadik személlyel való eljegyzéstől,
- keresetjog az érvényes eljegyzés felbontásakor a károk megtérítésére, ha keletkeztek.

Eljegyzési (házassági) perek az egyházi bíróság előtt

Az eljegyzési bírósági ügyek száma a középkori Magyarországon aránylag sok volt. A középkori egyházjog szerint az eljegyzés alapján, ha időközben nem keletkezett házassági akadály, kereset lehetett indítani a házasságkötés kieszközlésére. Sok per folyt az eljegyzések érvénytelennek nyilvánításáért és felbontásáért is. Ha az egyik fél elállt a házasság szándékától, ezzel a másik fél rossz hírére kelthette, hiszen alkalmat adott találgatásokra, fogyatékoságok, hibák keresésére, ezáltal ronthatta volt jegyesének házassági esélyeit. Az elutasított félnek ebben az esetben jogában állt egyházi bírósághoz fordulni, hogy az elszenvedett erkölcsi kárért pénzbeli kártérítést kérjen. Gyakori eset volt, amikor a szülők serdületlen gyermekeik nevében kötöttek eljegyzést - amit olykor házasságnak is neveztek -, súlyos büntetést kikötve (általában földbirtokot) arra az esetre, ha szavukat megszegnék és a házasság megkötésére, illetve érvényessé válására nem kerülne sor. Ilyen esetek gyakorisága azért feltűnő, mert az egyetemes egyházjog a 7 éven aluliak eljegyzését eleve

semmisnek tekintette. Ugyanígy nem ismerte el az egyházjog azt az eljegyzést sem, amit a szülők bármilyen korú gyermekük nevében, de beleegyezése nélkül kötöttek. Azt sem engedte meg, hogy büntetést kössenek ki arra az esetre, ha a jegyesek valamelyike az eljegyzéstől visszalép. Az ebből származó igények érvényesítését már IX. Gergely dekretális gyűjteménye kifejezetten megtagadta.¹¹

Láthatjuk, hogy a kánonjog a Kódex életbe léptéig megengedte, hogy a házasság megkötése végett kereset indíttassék, bár a vonatkozó felet nem kényszerrel, hanem csak egyházi fenyítéssel vagy komoly intellemmel igyekezett az egyházi bíróság arra rábírní, hogy ígérletét megtartsa. Ellenben az eddigi jogtól eltérően a **hatályos Kódex szerint** nem származik az eljegyzésből kereseti jog a házasság megkötésére, habár érvényes és semmiféle ok nincs, amely betartása alól felmentene. Azonban kártérítési keresetnek itt is helye van, ha az jár (1062. kánon 2.§-a).

Az eljegyzés (jegyesség) jogintézménye napjainkra az egyházban is jelentőségét veszítette. Ennek megfelelően a Codex Iuris Canonici (CIC, Egyházi Törvénykönyv) tudatosan kerül is az eljegyzés kifejezést, és nem közöl részletes szabályozást róla, csupán annyit szögez le, hogy „a házassági ígérletet, mégpedig függetlenül attól, hogy az egyoldalú vagy kétoldalú, a részleges jog szabályozza, amelyet a püspöki konferencia határoz meg a szokásjog és az esetleges polgári törvények figyelembevételével” (1062. kánon 1.§-a).

Magyarországon hivatalos egyházi eljegyzés napjainkban már nincs szokásban. Az egyházmegyei törvények előírják a jegyesek naplójának vezetését, amelyben a házasságra jelentkezőket be kell írni, azonban ennek a bejegyzésnek nincsenek külön jogi következményei.

I.2.5. Az eljegyzés intézménye a polgári kódexekben

Az eljegyzés intézményét a francia Code Civil kivételével **valamennyi polgári kódex** tartalmazza (pl: BGB 1227-1302.§, Optk. 45-46.§, A.L.R.II.IC. 75-135.§, Codice Civile 53-54.§). A francia bírói gyakorlat az eljegyzés felbontásához ex delicto felelősség alapján fűz jogkövetkezményeket és elismeri a jegyességet alaptalanul felbontó fél erkölcsi vagy vagyoni károkozásából származó vagyoni felelősségét. A BGB és a svájci Ptk. a jegyességet szerződésnek fogja fel, amelynek megszegéséhez

---

¹¹ Erdő Péter: Egyházjog a középkori Magyarországon, Osiris Kiadó, Budapest, 2001, 244. old.

vagyonjogi következményeket fűznek. Angliában a jegyesség felbontása kapcsán indított perek nagy szerepet játszanak, gyakran rendkívül magas összegeket peresítenek jóvátétel és kártérítés címén.¹² Minden jogrendszer egységes abban, hogy az eljegyzés alapján házasságot kikényszeríteni nem lehet.

I.2.5.1 Eljegyzés az Osztrák Polgári Törvénykönyvben (Optk.)

45.§ „Eljegyzés vagy a házasságnak előleges ígérese, bármely körülmények vagy feltételek mellett tétetett, vagy szereztetett volna is, sem magára a házasságkötésre, sem annak megadására nézve, mi a visszalépés esetére kikötöttet, jogszerű kötelezettséget maga után nem von.”¹³

46.§ „Azonban a visszalépésre semmi alapos okot nem szolgáltatott félnek, ezen visszalépés miatt vallott, s bebizonyítható valóságos kárának megtérítése iránti igénye fennmarad.”¹⁴

I.2.5.2. Eljegyzés a Német Polgári Törvénykönyvben (BGB)

1297.§ *Be nem perelhetőség, a büntetőfelelősség ígéretének semmissége*

- (1) A jegyestársat nem lehet a házasságkötés kikényszerítése érdekében perelni. (tehát erre vonatkozóan a kereseti jog kizárt)
- (2) Büntetés kikötése arra az esetre, ha a házasságkötés meghiúsul, semmis.

1298.§ *Kártérítési kötelezettség a jegyesség felbontása esetén*

- (1) Ha valamelyik jegyes felbontja az eljegyzést, kötelessége megtéríteni a másik jegyes, annak szülei és a szülők nevében eljáró harmadik személyek azon kárát, amelyek abból származtak, hogy a házasság reményében kiadásokat eszközöltek, illetve kötelezettségeket vállaltak. Úgyszintén azt a kárt is meg kell térítenie, ami azáltal keletkezett, hogy a másik jegyes a házasság reményében egyéb vagyonát vagy „szerzeményi helyzetét” (Erwerbsstellung) érintő intézkedéseket tett.
- (2) A kárt csak annyiban kell megtéríteni, amennyiben a kiadások, a kötelezettségek vállalása és az egyéb intézkedések a körülményekhez képest megfelelőek voltak. (tehát csak az indokolt

¹² Csiky Ottó- Filó Erika: Magyar családjog, HVG ORAC, Budapest, 2003, 45. old.

¹³ Tetétlen A. - Feles S.: Az Ausztriai Általános Polgári Törvénykönyv Commentárja, Budapest, 1894. 40. old.

¹⁴ lásd 13.

költséget)

(3) A fél kártérítésre nem kötelezhető, ha a jegyesség felbontása alapos ok miatt történt.

1299.§ Az eljegyzés felbontása a másik fél felróható magatartása miatt

Ha a jegyes a másik fél olyan felróható magatartása miatt bontja fel az eljegyzést, ami alapos okot szolgáltat a felbontásra, az 1298. § (1) és (2) bekezdése alapján és szerint a vétkes fél kötelezhető kártérítésre.

1301.§ Az ajándékok visszaadása

Ha a házasságkötés elmarad, a felek visszakövetelhetik egymástól a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint azt az ajándékot, amit egymásnak ajándékba vagy az eljegyzésre tekintettel adtak. Kétség esetén elmondható, hogy a jegyes halála miatt nincs helye az ajándék visszakövetelésének.

1302.§ Elévülés

Az 1298-1301.§-okban megállapított igények az eljegyzés felbontásától számított két éven belül évülnek el.¹⁵

I.2.6. Az eljegyzés intézménye az 1894. évi XXXI. törvényben

Hazánkban az **1894. évi XXXI. törvénycikk**, a házasságjogi törvény (Ht.) első öt szakaszában szabályozta az eljegyzést. Ez a törvény nemcsak a házasság megkötésére irányuló kereseti jogot zárja ki (1.§), hanem semmisnek nyilvánítja bármely szolgáltatás kikötését arra az esetre, ha a jegyesek a házasságot meg nem kötnék (2.§). A törvény az eljegyzéstől alapos ok nélkül visszalépő, vagy visszalépésre a másinak okot szolgáltató jegyes terhére a kapott ajándékok visszaadásának, a kötendő házasság céljából tett kiadások megtérítésének a kötelezettségét rója (3.§). Ezt a szabályozást egészítette ki a házassági ígérettel elcsábított nő javára megállapított nem vagyoni kártérítés intézménye és egyes egyéb esetekben megítélt kártérítés, amely az eljegyzéstől elállást már önmagában jogellenes cselekedet színében tüntette fel.

---

¹⁵ Münchener Kommentar Bürgerliches Gesetzbuch: Familienrecht, 1. Halbband, Verlag C. H. Beck München, 2003., s. 1585-1587.

A házassági törvény (Ht.) után nagy számban fordultak elő eljegyzéssel kapcsolatos jogviták, amelyek vagyoni vonatkozásúak voltak.¹⁶

Az eddigi történeti gyökerekből kiderült, hogy az eljegyzés a házasságkötésre való komoly joghatásokkal járó előkészület volt, amely a felektől felelősségteljes szándékot tételezett fel egy későbbi házasságkötésre.

Röviden **5 pontban** foglalható össze, hogy a régi magyar jog és az európai jogállamok többsége mit tekint az eljegyzés alapfeltételének:

- A jegyesség *nem szerződés*, még csak *nem is előszerződés*. A jegyességből nem származik kötelezettség a házasság megkötésére (Ht. 1.§).
- A felek között *családjogi jogviszony* keletkezik.
- A jegyesek egymással, és harmadik személyekkel szemben is *úgy köthetnek vagyoni jogviszonyokat, mint jövődő házastársak*. Ez az eljegyzésnek a legfontosabb magánjogi hatása.
- A vagyoni jogviszony tartalmú nyilatkozatnak *az eljegyzés felbontása, vagy alapos ok nélküli visszalépés esetén* van különös jelentősége. Ekkor a jegyesség során keletkezett *vagyoni viszonyokat rendezni kell*. A felbontásra okot nem adó fél vagyoni kárainak megtérítését igényelheti.
- A jegyességet *a házasság érvényes megkötése szünteti meg*.

1.2.7. Az eljegyzés intézménye 1945 után

Hazánkban 1945 után az ún. „szocialista jog” számos jogintézményt félretett. A szocialista állam ellene volt a szilárd gazdasági alapokon álló, erkölcsi és jogi köteleken nyugvó családnak, így érthető, hogy e folyamatnak a jegyesség is áldozatul esett.

1.3. A hatályos családjogi törvény (1952. évi IV. tv.) és az eljegyzés

Az, hogy a hatályos Csjt. az eljegyzésről nem szól, a házasságot a házasságkötéskor fennálló személyes vonzalomra építő álláspontról fakad. A személyes vonzalomnak a házasságkötés előtti

¹⁶ Meszlény Artúr: Magyar magánjog I. Személyi és családi jog, 346-350. old.

megszűnése elegendő ahhoz, hogy a jegyes részéről a házasságkötés megtagadása minden vonatkozásban jogos magatartás legyen.

Ez azonban nem zárja ki, hogy

- a jog a jegyeseket az eljegyzés fennállása alatti időre vonatkozóan egymás ügyeiben érdekelteknek tekintse,
- a jövőbeli házasság bizonyos ügyletek alapjául szolgáló olyan lényeges feltevés lehessen, amelynek meghiúsulása az ügyletet megtámadhatóvá teszi,
- a kötendő házasság okából teljesített szolgáltatásokat okafogyott, és így a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint visszakövetelhető szolgáltatásoknak tekintsék,
- az eljegyzéssel és annak felbontásával kapcsolatosan a felek valamelyikének magatartását, mint a szocialista erkölcsbe ütköző, a házassági ígérettel való visszaélést jelentő magatartást, tiltott cselekménynek minősítsék (pl. mint csalást), esetleg büntető szankcióval sújtsák.

Mindezek tekintetében azonban nem a családjog szabályai, hanem a polgári jog általános szabályai az irányadóak, amelyek alkalmazásának csupán egyik tényállásbeli eleme lesz a felek közötti jegyesi kapcsolat.¹⁷

Annak ellenére, hogy a hatályos magyar jog csak a házasságot ismeri el olyan kapcsolatnak, amelyhez jogkövetkezményt fűz, az eljegyzés intézménye a mai napig is él a gyakorlatban.

I.4. A jegyesség vagyoni jogi vonatkozásai

Már a Csjt. hatálybalépése (1953. január 1.) után hamarosan *jelentkeztek az eljegyzés jogi szabályozásának hiányából eredő problémák*. A jegyesek jövőbeli házasságuk reményében komoly hatású **vagyonjogi jogügyleteket** kötnek. Ezek a jogügyletek lehetnek kisebb személyi, anyagi értékkel bírók (pl. esküvői előkészületek), de lehetnek nagyobb súlyúak is (pl. munkahely-, lakóhely változtatás, lakásvásárlás stb.).

A házasságkötés elmaradása miatt a felek között keletkező jogviták rendezése érdekében a Legfelsőbb Bíróság Polgári Kollégiuma és számos jogtudós is állást foglalt.

¹⁷ *Nizsalovszky Endre: Családjog*, In: Magyar polgári jog, Egyetemi jegyzet, Budapest, 1953, 30-31. old.

I.4.1. A házasság elmaradásából eredő kiadások, károk rendezése

Az 1894. évi tv. rendezte a jegyesség felbontásából származó vagyoni viszonyokat. Az 1952. évi tv. szerint e viszonyok rendezése inkább polgári jogi feladat.

Nizsalovszky Endre az eljegyzés felbontásából eredő károk rendezését **az utaló magatartás (Ptk. 6.§)** körébe sorolta¹⁸: amely szerint a bíróság a kárnak egészben vagy részben való megtérítésére kötelezheti azt, akinek szándékos magatartása más jóhiszemű személyt alapos okkal olyan magatartásra indított, amelyből őt önhibáján kívül károsodás érte. A Ptk. 6.§-ának tényállása maradéktalanul megvalósul, például akkor, ha az eljegyzésből és annak felbontásából valakit önhibáján kívül kár ér, mert a jegyesével egy városba kerülése érdekében állást változtatott, vagy éppen a vőlegény korábbi házasságából származó gyermekek gondozását el tudja látni, az alkalmazotti viszonyát megszüntette, és csak lényegesen kedvezőtlenebb feltételek mellett tudott újból munkát vállalni.

Eörsi Gyula kezdetben Nizsalovszky Endréhez hasonlóan a Ptk. 6.§-a alapján látja megoldhatónak az ilyen típusú kárigények rendezését.¹⁹ 1963-tól azonban megváltozik álláspontja: mivel a házassági ígélet megszegése önmagában még nem jogellenes, csak a csalárság bizonyítottága esetén kerülhet sor az utaló magatartás szabályának alkalmazására. (LB P. törv. V. 21450/1976.)

I.4.2. A jegyesség alatt adott és kapott ajándékok sorsának rendezése

Az ilyen ajándékok sorsának rendezése szintén polgári jogi feladat. Jelenleg a jegyesség ideje alatt adott ajándék visszakövetelésének megghiúsult feltevés /Ptk. 582.§ (3)/ alapján van csak helye.

„A konfliktusok feloldására alkalmatlan az utaló magatartás, illetve az ajándék visszakövetelésének jogintézménye, mivel szabályait nem tipikus, határozott jogviszonyból eredő károk viselésére alkották, s a bírói gyakorlat sem szívesen alkalmazza e célra ezt az intézményt. Az esetek többségénél a károsult nem ajándékot akar visszakövetelni, s egyébként is meglehetősen bonyolult, többlépcsős feltételrendszert kellene teljesíteni a sikeres igényérvényesítőnek.”²⁰

¹⁸ Nizsalovszky Endre: A család jogi rendjének alapjai, Akadémia Kiadó, Budapest, 1963, 75.old.

¹⁹ idézi Nizsalovszky 12. alatt

²⁰ *Jobbágyi Gábor: Oktalanul eltüntetett jogintézmények; eljegyzés és hozomány*, In: Jogtudományi Közlöny, 1996, 248.

A Csjt. magyarázatai közül az 1971. évi elismeri, hogy van „némi jelentősége” az eljegyzésnek: a jegyes hozzátartozó az eljárási jogokban és hivatkozik az eljegyzésnek a Ptk. 6. § és az ajándék visszakövetelése körében jelentkező bírói gyakorlatára. Az 1988. évi magyarázat már egyáltalán nem szól az eljegyzésről. Az 1995-ben megjelent Ptk. magyarázatban sincs szó az eljegyzéssel kapcsolatos problémákról.

Az eljegyzés gyakorlatban elevenen élő intézményét száműzte az elmélet, a bírói gyakorlat és a jogalkotás.

I.5. A „quasi törvényes” jegyesség

A Csjt-ben két vonatkozásban beszélhetünk „quasi törvényes” jegyességről: ²¹

egyrészt „a várakozási idő” tekintetében, másrészt pedig akkor, ha a felek házassági vagyoni szerződést kötnek a házasság előtt.

I.5.1. A házasságkötést megelőző eljárás, „a várakozási idő”

A házasságkötést megelőző eljárás a házassági szándék bejelentésével veszi kezdetét. Ekkor került sor (1988-ig) annak igazolására, hogy a házasulók részt vettek-e családtervezési tanácsadáson. A család- és nővédelmi tanácsadáson való részvételről szóló 5/1973. (XII.5.) EüM rendelet által bevezetett kötelező családtervezési tanácsadást a terhességmegszakításról szóló 15/1988. (XII.15.) SZEM rendelet 15. §-a hatályon kívül helyezte. Ezt a hiányt pótolja a Csjt. 3. § (1) bekezdése, amely szerint a házasulóknak a házasságkötést megelőzően az anyakönyvvezető előtt kell kijelenteniük, hogy házasságuknak legjobb tudomásuk szerint törvényes akadálya nincs, valamint igazolniuk kell, hogy házasságkötésük törvényes feltételei fennállnak. A házasságkötés előtti tanácsadáson való részvételt jogszabály kötelezővé teheti.

A várakozási időt a Csjt. 1974. évi módosítása vezette be. 1974. június 1-jét megelőzően a

---

old.

²¹ lásd 20. 247-248. old.

házasságot a bejelentést követően nyomban meg lehetett kötni, ha annak nem volt törvényes akadálya, és a törvényi előfeltételei fennálltak. Az 1974. évi módosítás **indoka** elsősorban „a házassági szándék komolyságának, megfontoltságának garantálása volt annak érdekében, hogy a házasságra irányuló elhatározás tartós, megalapozott, s ne pillanatnyi hangulatoknak kitétt legyen.”²²

A várakozási időt, amelynek tartama bevezetésekor 30, később 90, majd jelenleg ismét 30 nap, a jogalkotó alkalmasnak tartotta arra, hogy a házasulók alaposan átgondolják házasságkötési szándékukat, hozzájárulva ezzel a házasság és a család stabilitásának védelméhez.

A magyar jogalkotás a **várakozási idő intézményével** /Csjt. 3.§ (2)/, amely a házasságkötési szándék bejelentése és a házasságkötés ideje közötti határidőt jelenti, mintegy visszahozta a gyakorlatba az eljegyzést úgy, hogy annak tényleges tartalmi elemei teljesen kidolgozatlanok maradtak mind a gyakorlatban, mind az elméletben. *Két lényeges különbséggel* tette mindezt: az egyik, hogy a várakozási idő a házasságkötést megelőző, hatóság előtt tett kötelező jogi aktus, amely feltétele a házasság megkötésének, míg az eljegyzés a felek önkéntesen kötött jogviszonya. A másik fontos különbség abban áll, hogy amíg a klasszikus eljegyzési szabályok rendezték az eljegyzés ideje alatt a jegyesek vagyoni jognyilatkozatait (ajándékozás, kárt okozó beruházások, stb.), addig a hatályos Csjt. a várakozási idő alatti aktusok sorsát teljesen nyitva hagyta.

1.5.2. A házassági vagyoni szerződés

A Csjt. 27. § (2) bekezdése szerint a „házasulók a házasságkötés előtt” egymás közti *vagyoni viszonyaikat* a házassági életközösség tartamára *szerződéssel rendezhetik*. A házasulók között családi jogviszony keletkezik. Erre utal a Csjt. 27. § (3) bekezdése, amely szerint a szerződés csak akkor érvényes, ha azt a felek közokirat vagy teljes bizonyító erejű magánokirat formájában kötötték. Azonban a törvényhozó itt is teljesen nyitva hagyta a házassági vagyoni szerződés sorsának rendezését arra az esetre, ha a házasságkötés mégsem következik be.

---

²² Petrik Ferenc: A családjogi törvény magyarázata, KJK, Budapest, 1988, 59. old.

I.6. A jegyesség egyéb jogkövetkezményei

- A jegyes a Ptk. 685. b) § alapján - **közeli hozzátartozók**: a házastárs, az egyeneságbeli rokon, az örökbefogadott, a mostoha- és nevelt gyermek, az örökbefogadó-, a mostoha- és a nevelőszülő, valamint a testvér; hozzátartozó továbbá: az élettárs, az egyeneságbeli rokon házastársa, a **jegyes**, a házastárs egyeneságbeli rokona és testvére, valamint a testvér házastársa; - és mind a büntető, mind a polgári anyagi és eljárásjog szerint is hozzátartozónak számít. A jegyeseket megilletik a hozzátartozókat megillető jogok és terhelik a hozzátartozókat terhelő kötelezettségek. Például: képviselőként eljárhat meghatalmazás alapján a nagykorú hozzátartozó /Be 56.§ (1)/; a tanúvallomást megtagadhatja a terhelt hozzátartozója /Be 82.§ (1) a)/; a gondnokolt gondozását elláthatja más hozzátartozó is /Ptk. 19/A. § (2)/.
- A házasság instabilitásához hozzájárul a jegyesség hiánya, mivel nincs meg egy, a törvény által védett „előkészületi, megfontolási szakasz”.

I.7. Az eljegyzés erősítését szolgáló intézmények

Az egyházjogban a CIC hatálybalépése előtt élő jogintézmények voltak:

- „az *eskü*, amely az eljegyzés érvényességén nem változtat, csupán a felek között már fennálló kötelezettséget új címmel erősítette meg az Istennek tartozó tisztelettel,
- a *jegyzálog (arrha sponsalitia)*, vagy más néven az eljegyzési foglaló, amelyet a házasságról kellő indok nélkül visszalépő fél elvesztett, illetve kétszeresen volt köteles visszatéríteni.
- a *jegyajándék (donatio sponsalitia)*, amely inkább ingóknak az ajándékozása a megkötendő házasság feltétele alatt, amely a házasság bekövetkeztével nem térítendő vissza, de visszatérítendő, ha az eljegyzés közös akaratból, vagy annak a hibájából bomlott fel, aki a jegyajándékot kapta.”²³

Az 1894. évi XXXI. törvénycikk értelmében jegyajándéknak (*paraphernum*) nevezzük mindazt, amit

---

²³ lásd 2. alatt 45-46. old.

valamelyik jegyesnek a másik jegyes vagy ennek rokona a kötendő házasság okából ajándékozott, vagy az eljegyzés jeléül adott.

A jegyajándék átadásának ünnepélyes alkalma az eljegyzés.

A régi magyar jogban jegyajándék az az ingó dolog (ékszer, ruha stb.), amelyet az eljegyzés előtt a vőlegény vagy rokonai a menyasszonynak adtak, és amely a menyasszony magántulajdonába került, ha a házasságot megkötötték. A hagyományos falusi, mezővárosi közösségekben a XX. század első felében általánosan kötelező volt a jegyajándék, a helyi szokásoknak megfelelő formában. A legjellemzőbb a jegykendő volt (ezt a lány néhány vidéken hímzéssel díszítette), a lány a legénynek adhatott jegyinet, a legény a lánynak jegycipőt, jegycsizmát. A XIX. század vége óta a parasztság körében is divatba jött a jeggyűrű.

Az eljegyzés felbontásának hagyományos jele volt a jegyajándék visszaadása, esetleg nyilvános tönkretétele. Az 1894. évi XXXI. tc. értelmében az a jegyestárs is köteles volt visszaadni a jegyajándékot, aki alapos okot szolgáltatott a másikkal a visszalépésre. Jelenleg a jegyajándék visszakövetelésére a Ptk. 582. § (3) bekezdése alapján van lehetőség.

Mai napig is él a gyakorlatban, hogy a házasodni szándékozó párok kölcsönös ajándékot adnak egymásnak, szándékuk megpecsételése jeleként.

A jegyajándék és az ajándék közti különbség:

- A jegyajándék főként ingó dolgokból áll, célja inkább kedveskedés és megemlékezés, semmint gazdagítás.
- A jegyajándékot adók a jegyesekkel rokonságban állnak, ugyanis a rokonságban nem állók által adott ajándék „közönséges ajándéknak” minősül.
- Mindig a kötendő házasság szándékának jeleként adják.
- Csak a házasság megkötéséig lehet jegyajándékot adni, az azt követően ígért, vagy adott ajándék „közönséges ajándéknak” minősül.
- A korábbi szabályozás kizárólag közjegyzői okirati formában fogadta el érvényesnek a jogügyletet, abban az esetben, ha a jegyajándék tárgya ingatlan volt, vagy ha a jegyes az ingó jegyajándékot csak ígérte, de nem adta át. A rokonok által adott vagy ígért jegyajándék nem volt alakszerűséghez kötve.

Napjainkban elmondható, hogy a jogilag nem szabályozott jegyesek igen nagy számban adnak egymásnak jogilag le nem tisztázott jegyajándékokat. Érdemes lenne a hagyományokat felelevenítve az ajándékozás egy sajátos alakzataként a Ptk-ban újra szabályozni a jegyajándék intézményét is.²⁴

II. Összegzés

A jegyesség kialakulása évezredekre nyúlik vissza a történelemben. A világ szinte valamennyi országában megtalálható, él a hagyományokban, szokásokban, a jog is szabályozása körébe vonta. Hazánkban, 1894-ben foglalták először törvénybe az eljegyzés intézményét, amely több mint 50 évig a házasságjogi törvény első öt szakaszát alkotta. 1945 után a szocialista jog számúzte az eljegyzést a bírói gyakorlatból, az elméletből és a jogalkotásból egyaránt. Az eljegyzés hiányából adódó problémák nem várattak magukra sokáig.

Elsőként a feleknek a jegyesség ideje alatt kötött vagyoni jogügyleteiből származó károk megtérítésének problémája jelentkezett: „Vajon mi lesz ezen jogügyletek sorsa, ha a házasságot utóbb mégsem kötik meg?”

A másik égető kérdés, amely szintén a jegyesség törvényi szabályozásának hiányából fakadt, a házasságok felbontásának, és ezzel a családok szétesésének egyre növekvő száma. Kísérletek születtek „a bajok orvoslására”: számos jogtudós és a bírói gyakorlat is igyekezett megoldani a problémát, mindhiába. Végül 1974-ben a Csjt. módosításával bevezették „a várakozási idő” intézményét, mellyel a jegyesség hiányát igyekeztek pótolni. Az intézmény célja alapvetően az volt, hogy a jegyesek a házasságra irányuló szándékukat alaposabban megfontolják, ezáltal biztosabb alapokra helyezték jövőendő házasságukat. Ez a cél azonban csak rövid ideig valósulhatott meg, a statisztika szerint a házasságok válás következtében való megszűnése a módosítást követő években ugyan csökkent, de 1990 óta folyamatosan növekszik.

Az eljegyzés felbontásából eredő károknak, és egyáltalán a jegyesek jogi aktusainak rendezését a törvény nyitva hagyta. Hiányzik egy, a törvény által védett „előkészületi szakasz”. Minden

---

²⁴ Barzó Tímea: *A családjog és a polgári jogi kodifikáció*. In: *Magyar Jog*, 2000/5, 292. old.

valószínűség szerint ennek köszönhető, hogy a házasulók felkészületlenebbül érkeznek a házasságba, ezáltal növekszik házasságuk későbbi felbontásának veszélye.

A katolikus egyház a jegyességet mindig is a házasságkötéssel egy körbe tartozónak vélte, és szabályozza a mai napig. A házasság stabilitását, tartósságát szolgálja a jegyesoktatás, amelynek során „a jegyesek alkalmassá válnak új állapotuk szentségére és kötelességeire” (1063. kánon 2.5). A keresztény házasságok könnyebben átvészelik a nehézségeket, a későbbi családi életük pedig kiegyensúlyozottabb.

Az eljegyzés intézményének törvényi szabályozására tehát szükség van. A „várakozási idő” pedig nem tekinthető jegyességnek, és nem is pótolja azt.

III. Irodalomjegyzék

1. Dr. Jobbágyi Gábor: Oktalanul eltüntetett jogintézmények; eljegyzés és hozomány. In: Jogtudományi Közlöny, 1996.
2. Dr. Jobbágyi Gábor: Személyi és családi jog, Szent István Társulat, Budapest, 2001.
3. Dr. Barzó Tímea: A családjog és a polgári jogi kodifikáció. In: Magyar jog, 2000/5.
4. Dr. Nizsalovszky Endre: A család jogi rendjének alapjai, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1963.
5. Dr. Nizsalovszky Endre: Családi jog, In: Magyar polgári jog, Egyetemi jegyzet, Budapest, 1953.
6. Dr. Almási Antal: Házassági jog. In: Magyar magánjog II.; főszerk. Szladits Károly, Grill Károly Könyvkiadó, 1942.
7. Tárkány Szűcs Ernő: Magyar jogi népszokások, Gondolat, 1981.
8. Hanuy Ferenc: A jegyesség- és a házasságkötési forma kifejlődése a Ne Temere Decretumig. Budapest, 1912.
9. Grosschmid Béni: A házasságjogi törvény (1894. évi XXXI. t.-cz.) II. kötet, Különös rész, 1909.
10. Kováts Gyula: Szilágyi Márton tanítása az eljegyzésről 1690-ben, (Székfoglaló), Budapest, MTA, 1885.
11. Kováts Gyula: A házasságkötés Magyarországon egyházi és polgári jog szerint, Budapest, 1883.
12. Herczegh Mihály: Magyar házassági jog, Budapest, 1896.
13. Meszlény Artúr: Magyar magánjog I. kötet, Személyi és családi jog, 1931.
14. Dr. Naményi Gyula: Eljegyzés, házasság, válás a legújabb jogszabályok és a gyakorlat tükrében, 1957.
15. Dr. Erdő Péter: Az egyházi törvénykönyv, Szent István Társulat, Budapest. 2001.
16. Dr. Erdő Péter: Egyházjog a középkori Magyarországon, Osiris Kiadó, Budapest, 2001.
17. Dr. Erdő Péter: Egyházjog, Szent István Társulat, Budapest, 2001.
18. A családjogi törvény magyarázata, 1971. (szerk. Szigligeti Viktor)
19. A családjogi törvény magyarázata, 1988. (szerk. Petrik Ferenc)
20. Dr. Csiky Ottó: A házasság megkötése, felbontása, A házastársi tartás, Mindennapi családjog, HVG ORAC, Budapest, 1999.